

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

Možnosti pomoci obětem domácího násilí ve Zlínském kraji

Bakalářská práce

Sociální práce

Autor: Lucie Hrošová

Vedoucí práce: RNDr. Markéta Seidlová, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Možnosti pomoci obětem domácího násilí ve Zlínském kraji*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 26. 3. 2020

Podpis:

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce RNDr. Markétě Seidlové, Ph.D., za její ochotu, vstřícnost, pečlivost, cenné rady a odborné vedení. Dále pak děkuji všem, kteří mi poskytli rozhovor a bez nichž by celá tato práce pozbývala významu. Děkuji také celé své rodině za podporu nejen při psaní bakalářské práce, ale i během celého studia. A v neposlední řadě děkuji mému manželovi, na jehož bedrech v posledních týdnech ležela nejen starost o děti, ale i o celou domácnost a bez jehož pomoci by tato práce nikdy nevznikla. Děkuji.

Anotace

Jméno a příjmení	Lucie Hrošová
Katedra	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia	Sociální práce
Obor obhajoby práce	Sociální práce
Vedoucí práce	RNDr. Markéta Seidlová, Ph.D.
Rok obhajoby	2020

Název práce:	Možnosti pomoci obětem domácího násilí ve Zlínském kraji
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na sociální služby pro oběti domácího násilí. Jejím cílem je analyzovat, jaké služby pro oběti domácího násilí jsou dostupné ve Zlínském kraji. Pro zkoumání tohoto problému jsem zvolila kvalitativní výzkum. Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část je zaměřena na vysvětlení stěžejních pojmů, které s tématem domácího násilí souvisí. Praktická část je zaměřena na empirický výzkum. Sběr dat proběhl formou polo-standardizovaného rozhovoru. Výzkum ukázal, že i přes to, že Zlínský kraj je sociálními službami zasíťovaný dobře, jsou sociální služby, které v kraji zcela chybí, jako např. krizová pomoc ve formě krizového lůžka. Dále se ukázalo, že počet obětí podle veřejně dostupných statistik (které evidují počet vykázaní Policií ČR) klesá. Nicméně zkušenosti respondentů jsou opačné a počty obětí domácího násilí se podle nich ve Zlínském kraji nemění, spíše přibývají. Je to dáno tím, že osoby ohrožené domácím násilím se spíše přiklánějí k řešení své situace prostřednictvím sociální služby, která se tímto problémem zabývá, než přivoláním Policie ČR.
Klíčová slova:	domácí násilí, oběť domácího násilí, sociální služby, Zlínský kraj
Title of Thesis:	Possibilities of helping victims of domestic violence in the Zlin region

Annotation:	This bachelor thesis focuses on social services for victims of domestic violence. Its aim is to analyze what kind of services for victims of domestic violence are available in the Zlin region (Czech republic). To investigate this problem, we used qualitative research. The thesis is divided into two parts. The theoretical part focuses on explanation of the key concepts related to the topic of domestic violence. The practical part focuses on empirical research. The data were collected in semi-standardized interviews. Research result shows that despite the fact that the Zlin region is well covered by social services for victims of domestic violence, there are still social services that are completely missing in this region, such as emergency aid in the form of a crisis bed. Furthermore, according to the available statistics (which includes banishment by the Police of the Czech Republic), the number of victims is declining. Nevertheless, our respondent's experiences are different and the number of victims domestic violence in the Zlin region remains the same, or is rather increasing. This is because people affected by domestic violence tend to solve their situation with the help of social services rather than calling the Police.
Keywords:	Domestic violence, victim of domestic violence, social service, Zlin region, Czech Republic
Počet literatury a zdrojů:	37
Rozsah práce:	62 s. (79 985 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod.....	8
1. Domácí násilí.....	10
1.1 Definice domácího násilí.....	10
1.2 Znaky domácího násilí.....	14
1.3 Formy domácího násilí.....	15
1.4 Fáze domácího násilí.....	17
1.5 Příčiny domácího násilí.....	18
1.5.1 Jednofaktorové teorie.....	18
1.5.2 Mnohofaktorové teorie.....	19
1.6 Mýty a předsudky.....	20
2. Aktéři domácího násilí.....	21
2.1 Násilná osoba.....	21
2.2 Oběť domácího násilí.....	23
3. Pomoc obětem domácího násilí v České republice.....	28
3.1 Legislativa.....	28
3.2 Akční plán.....	29
3.3 První organizace na pomoc obětem domácího násilí.....	30
3.4 Intervenční centra.....	31
4. Realizace výzkumu.....	32
4.1 Cíl výzkumu.....	32
4.2 Metodologie výzkumu.....	32
4.3 Sběr dat.....	33
4.4 Analýzy rozhovorů.....	33
5. Výsledky výzkumu.....	35
5.1 Služby pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji.....	35
5.1.1. Zlín.....	36
5.1.2. Kroměříž.....	41
5.1.3. Uherské Hradiště.....	42
5.1.4. Vsetín.....	43
5.2. Změny ve službách pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji za posledních 10 let.....	46
5.3. Vývoj v letech 2008 – 2020.....	49
5.4. Vývoj počtu případů domácího násilí ve Zlínském kraji.....	52
5.5 Služby pro agresory.....	55

Závěr	57
Literatura a zdroje.....	58
Seznam tabulek.....	62
Seznam grafů	62

Úvod

Když jsem přemýšlela nad tématem pro svou bakalářskou práci, bylo domácí násilí téměř jistou volbou. Může se to zdát zvláštní. Domácí násilí není zrovna téma, o kterém je příjemné mluvit. Natož se o něj měsíce zajímat. Přemýšlet nad ním dennodenně. O to horší je však zažívat ho na vlastní kůži. Já jsem domácí násilí zažila ve svém blízkém okolí. Velmi blízkém. A rozhodla jsem se tuto nepříjemnou zkušenost využít. Přetvořit ji. Zaobíráním se minulostí a přemýšlením nad „co by kdyby“ si člověk moc nepomůže. Ale vzít špatnou zkušenost a využít ji při něčem dobrém, to mi přijde jako fajn nápad.

Domov je pro většinu z nás místem bezpečí. Trošku mi nahrává momentální situace ve společnosti. Máme březen roku 2020. Česko společně s jinými státy prochází pandemií. Většina společnosti, respektive kdo může, je doma. Je skvělé být doma se svou rodinou. Ze všech stran teď poslouchám, jak jsme jako společnost získali čas pro to, být spolu. Jak se neustále za něčím honíme a teď jsme dostali stopku. Ano. Asi jsme to potřebovali. I já s tímto názorem souzním. Být doma, s lidmi, které milujeme, je to nejlepší, co teď můžeme dělat. Avšak za předpokladu, že máte takhle idylickou domácnost. Přemýšlím teď nad tím, jak tento čas prožívají rodiny sužované domácím násilím. Pro někoho to nemusí být žádná změna. Zavřený doma je neustále. Pro někoho to může být ještě těžší než předtím.

Rodina a domov. Místo bezpečí, klidu, lásky, souznění. To je klíčem k tomu, být šťastný a zdravý nejen fyzicky, ale i duševně. Vždyť to zmiňuje i Maslowova pyramida potřeb. Potřeba jistoty, potřeba bezpečí, potřeba lásky a přijetí. To je jen výčet pár potřeb, které zmiňuje. Avšak mluví to za vše.

Prožívat místo toho násilí, snášet ataky od osoby, se kterou žijeme, není přirozené.

Cílem této bakalářské práce je tedy analyzovat, jaké sociální služby jsou dostupné osobám ohroženým domácím násilím ve Zlínském kraji. Zlínský kraj jsem vybrala záměrně, protože tomuto regionu většinou nebývá z důvodu jeho určité perifernosti věnována taková pozornost a protože v něm sama celý život žiji.

Bakalářská práce je členěna do pěti kapitol. Lze ji rozdělit na dvě větší samostatné části. Ta první se zabývá teorií. Pozornost zde zaměřuji na definování domácího násilí, jeho znaky, formy a fáze. Dále pak na aktéry domácího násilí a legislativu v České republice. Druhá část je věnována samotnému výzkumu. Jedná se o kvalitativní výzkum a je proveden formou polo-strukturovaného rozhovoru. Zaměřuje se na sociální služby, které jsou ve Zlínském kraji dostupné pro oběti domácího násilí. Dále je pak zhodnocení vývoje počtu obětí domácího násilí ve Zlínském kraji za posledních deset let. V závěru jsou pak uvedeny výsledky výzkumu.

Teoretická část

1. Domácí násilí

V této kapitole se zabývám vymezením pojmu domácí násilí. Nejprve uvádím výčet definic, poté znaky domácího násilí, které s definicemi úzce souvisí. Dále popisuji nejčastější formy domácího násilí a fáze, ve kterých k tomuto násilí dochází.

1.1 Definice domácího násilí

Jednotná definice domácího násilí neexistuje. Uznávám, že to není moc povzbuzující věta hned na začátek. Ale je pravdivá. Opravdu jednotná definice, která by byla všeobecně uznávaná, není. Za to ale můžeme dohledat spoustu různých definic, které se odlišují jen v lehkých nuancích. Prakticky můžeme říct, že každý autor, každá organizace, která se domácím násilím zabývá, volí svou vlastní definici tohoto problému. Záleží jen na tom, čemu konkrétně se ten který autor ve svém pojetí této problematiky chce věnovat.

V definicích, které budou detailněji představeny dále, tedy můžeme shledat rozdíly například v tom, kdo je **původcem** násilí. U feministických teorií tak například vidíme, že za agresora považují vždy muže a za oběť domácího násilí ženu. Oproti tomu existují definice, ve kterých pohlaví agresora není jasně určené, protože si uvědomují, že agresorem může být kdokoliv. Tedy žena i muž, v některých případech i dospívající dítě.

Dále se pak definice mohou lišit v **určení místa**, kde k domácímu násilí dochází. Ve výčtu definic nalezneme ty, které uvádí, že domácí násilí se vždy

odehrává ve společném obydlí agresora a oběti. Tedy v jejich domově. Od toho i název – domácí násilí. Na druhou stranu ale také existují definice, které tvrdí, že domácí násilí může probíhat i mezi rozvedenými partnery, nebo partnery, kteří spolu nikdy nežili. A přesto stále mluvíme o domácím násilí. Pro tyto definice totiž není určující místo, kde k násilí dochází, ale fakt, že se odehrává mezi blízkými lidmi. Mezi lidmi, které spojuje rodinná vazba, partnerský vztah apod. Je tedy zřejmé, že pohledů na domácí násilí najdeme nespočet.

Některé definice se snaží jasně definovat, **jak domácí násilí probíhá**. Může jít o formu „fyzického“ násilí, tedy bití, škracení, házení různých předmětů po oběti, pálení (hašení cigaret o kůži oběti), topení, řezání, apod. Dále se jedná o „psychické“ násilí, které má také spoustu různých podob, ať už jde o nadávky, urážky, vysmívání, srážení sebevědomí oběti, vyhrožování. Dlouhou dobu bylo podceňováno „sexuální“ násilí, zřejmě proto, že oběti si ani nedokázali představit, že k něčemu takovému v partnerském svazku může dojít. Znásilnil mě manžel? Jde to vůbec? Není mou povinností, být manželovi vždy po vůli, když jsme svoji? Sexuální násilí má ale mnohem více podob, než jen znásilnění. Například nucení k sexuálním praktikám, nucení ke sledování pornografických filmů, vynucení análního sexu, apod. Další formou je „ekonomické“ násilí, kdy partner například zakazuje partnerce, aby chodila do zaměstnání a měla vlastní příjem. Kontroluje veškeré výdaje partnerky. Novým fenoménem se také stává, že si partner vezme půjčku a odejde neznámo kam. Partnerka, jakožto jeho manželka, pak musí dluhy splácet.

Jiné definice se pak o výčet těchto skutků nesnaží. Jde jim spíše o vyjádření vztahu mezi partnery. Tedy o to, že v domácím násilí má vždy jeden z partnerů snahu získat nadvládu nad druhým partnerem. A přitom, neměl by partnerský vztah být o rovnoprávnosti? Vždyť už samotný pojem

„partnerský“ o tom vypovídá. Partneři by se měli doplňovat, navzájem se respektovat. Partnerství je o dlouhodobém a dobrovolném vztahu, ve kterém se partneři uznávají a spolupracují spolu. Tohle všechno se ale ze vztahu vytrácí, pokud jej naruší násilí.

Na první pohled je tedy patrné, že definovat domácí násilí je velmi složité. Ale můžeme se ptát – potřebujeme vůbec znát přesnou definici? Je takto striktní rozlišení, co je a co není domácí násilí, vůbec žádané? Jasná definice domácího násilí by dokonce mohla přinést spíš více škody než užitku. Není v našich silách vměstnat do jedné definice všechno, co tato problematika obsahuje, a navíc by mohlo dojít k situaci, kdy si řekneme: „je to domácí násilí? V žádné definici se o tom nepíše“. Pokud tedy zajdeme do extrému, mohli bychom se v praxi setkat s tím, že to, co v definici není, to prostě nebude ani domácím násilím, i když k rovnocennému vztahu to bude mít daleko.

Nicméně, i s vědomím výše uvedeného, mezi široce používané definice patří následující:

Domácí násilí může být definováno jako *„opakující se, jednostranné násilí fyzické, psychické, sexuální či sociální a ekonomické, které se ve vztahu mezi blízkými osobami bydlícími ve společném obydlí vyskytuje dlouhodobě“* (Matoušek a kol., 2013, str. 353)

„Domácí násilí zahrnuje všechny formy fyzického, sexuálního a psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů, včetně vážných pohrůžek použití podobného násilí. Partneři nebo osoby blízké mohou žít ve společné domácnosti, mohou být rozvedeni, mohou žít odděleně, anebo spolu dlouho, či dokonce nikdy nežili. Ve většině případů jde o násilí páchané muži vůči ženám (vlastním manželkám, družkám, partnerkám), někdy i vůči dětem a prarodičům.“ (Matoušek, Kodymová & Koláčková, 2005, str. 227)

Další definice se s těmi předešlými shoduje formách domácího násilí, také v tom, že jde o jednání mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně, přidává však ještě dovětek, že se odehrává v „*soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti*“ (Čírtková & Vitoušová, 2007, str. 108)

Úřad vlády České republiky v Akčním plánu pro léta 2019-2022 definuje domácí násilí jako „*veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického, ekonomického či dalších forem násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely, partnery či osobami blízkými. Domácí násilí se dále vyznačuje opakováním, dlouhodobostí, cyklickým charakterem a postupnou eskalací. Role osoby ohrožené a páchající násilí jsou zpravidla jasně odděleny. Toto násilí probíhá na blízkých osobách a je specifické svou neveřejností*“ (Úřad vlády ČR, 2019, str. 5).

Organizace Wings, která sídlí ve Spojených státech amerických, konkrétně v Chicagu, definuje domácí násilí jako „*úmyslné zastrašování, fyzický útok, ublížení na těle, sexuální napadení a/nebo jiné nevhodné chování jako součást systematické struktury moci a kontroly, spáchaný jedním intimním partnerem vůči druhému*“ (Wings program, INC, 2020).

Dle mého je nejvíce vystihující definice, že domácí násilí můžeme charakterizovat jako „*vynucenou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, respektive členy*“ (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, str. 110).

Tato poslední definice se nesnaží definovat, co přesně domácí násilí je. Ale říká nám, že se může jednat o jakoukoliv aktivitu jednoho člena rodiny, která má za cíl získat moc nad druhým členem rodiny. A o to přesně v případech domácího násilí jde. Agresor se snaží o získání nadvlády nad obětí, a využije k tomu jakýkoliv prostředků.

1.2 Znaky domácího násilí

Přes počáteční problémy s definováním samotného pojmu domácí násilí, se nyní můžeme přesunout k vymezení znaků domácího násilí. Autoři zabývající se touto problematikou se sice neshodují na definici domácího násilí, ale na jeho se shodují jednohlasně. Vitoušová (2007) uvádí, že právě tyto znaky nám umožňují rozlišit běžné hádky a neshody v partnerství od domácího násilí.

Těmito znaky jsou:

Prvním znakem je **opakovanost** – tedy nejedná se o jednorázový incident. Útoky se opakují v různých intervalech. Tyto intervaly se postupem času zkracují.

Kromě toho, že se zkracují intervaly mezi útoky, dochází také k **eskalaci** tohoto násilí. Zatímco v počátku se může jednat „jen“ o psychické násilí, postupem času toto přerůstá ve fyzické násilí až do stavu, kdy oběť domácího násilí může být ohrožena na zdraví, či dokonce na životě.

Ve vztahu pachatele a oběti je zřejmá **asymetričnost vztahu**. Je patrná bezvýhradná moc na straně pachatele a na straně oběti zase bezmoc. Pokud mluvíme o domácím násilí, lze vždy jasně identifikovat, kdo je pachatel a kdo oběť domácího násilí. Násilí vždy vychází z pachatele a obětí je vždy ten, kdo násilí snáší. O domácí násilí se tedy nejedná v případě, kdy se tyto role střídají.

Posledním znakem je podle Vitoušové (2007) **soukromí**. Tento znak je zároveň i jedním z důvodů proč domácí násilí zůstává často dlouho dobu utajené, nebo až nikdy nezjištěné. Probíhá totiž v soukromí obydlí, beze

svědků a skryto před očima veřejnosti (Vitoušová v Čírtková & Vitoušová, 2007, str. 108).

Čech a kol. (2011, str. 11) znaky domácího násilí dále rozšiřují o tyto:

- mezi osobami jsou blízké vztahy intimního charakteru, protože se jedná o osoby, které spojuje příbuzenský vztah či jinak blízký vztah;
- společné obydlí – zpravidla spolu tyto osoby sdílejí společný domov;
- společná propojenost – kromě vztahu mezi sebou tyto osoby většinou spojují i jiné věci, např. děti, společný majetek;
- dlouhodobost – domácí násilí trvá i několik let;
- obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost – tento znak úzce souvisí se znakem soukromí, vzhledem k tomu, že se domácí násilí odehrává v soukromí domácnosti, beze svědků, je těžko zjištělné a dokazatelné;
- pokračování násilí i po rozchodu – násilí pokračuje i v případě, že již spolu pachatel a oběť nežijí- vyskytuje se hlavně v případě, kdy spolu mají děti, které se stávají prostředkem k dalšímu týrání.

1.3 Formy domácího násilí

Domácí násilí může mít různou intenzitu a může být činěno různými formami. Formy domácího násilí mohou být např. tyto (dle Čech a kol., 2011, str. 8):

Fyzické násilí – forma násilí, která je nejvíce viditelná. Zanechává na těle viditelné stopy. Jsou to modřiny, jizvy, zaschlá krev, zlomeniny, popáleniny a další. Fyzické násilí může mít podobu útoku na oběť, napadání, bití, ale také odírání jídla či spánku. Následkem takového násilí může být v extrémních případech až ohrožení života či smrt.

Psychické násilí – psychickým násilím rozumíme různé slovní útoky, urážky zesměšňování, vyhrožování, zastrašování. Může se odehrávat samostatně, často však souvisí s fyzickým násilím. Tato forma násilí je velmi těžko rozpoznatelná, protože na první pohled nezanechává žádné viditelné stopy. Často si také oběť nemusí vůbec uvědomovat, že jde o násilí.

Špatenková a kol. (2011) z této kategorie vyčlenili zvlášť slovní útoky, vyhrožování, urážky, nadávky apod., pro které vyčlenili samostatnou kategorii a to – **verbální/slovní násilí**. Stejně tak se pojetí forem liší i v rozdělení psychického a emocionálního násilí do dvou různých skupin. Tyto dvě formy slučují do jedné (Špatenková a kol., 2011, str. 110).

Emocionální násilí – jde o násilí, které je zaměřené na osoby, věci či zvířata, ke kterým má oběť citový vztah. Může jít například o rozbíjení věcí, které jsou majetkem oběti.

Sociální násilí – jde o atak na sociální postavení oběti a prostředí. Pachatel oběť izoluje od příbuzných i od přátel. Pachatel může buď přímo oběti návštěvy zakazovat anebo svým chováním odrazovat návštěvy od dalších setkání. Často pachatel oběti kontroluje mobil, neumožňuje přístup k internetu, zakazuje sledování TV. Také může oběť doprovázet k lékaři apod. Ohrožená osoba je v tomto případě zcela izolována od vnějšího světa. Nemá žádnou možnost svůj problém s někým konzultovat. Nemá srovnání s ostatními, a tak může dojít i k deformaci reality a to, co žije, se pro ni stává normou.

Ekonomické násilí – tato forma násilí zahrnuje například kontrolu nad finančním příjmem, kontrolováním i sebemenších útrat nebo dokonce zákazem docházení do zaměstnání. Pachatel nechává ohroženou osobu, aby se doprošovala o finance, nedává ji finanční prostředky na jídlo, ošacení a základní potřeby. V současné době se i čím dál více objevují případy, kdy si

pachatel vezme velké půjčky, které posléze nesplácí a ohrožená osoba je pak musí splácet, protože tyto půjčky bývají uzavřené v době manželství.

Sexuální násilí – stejně tak jako psychické násilí je těžko rozpoznatelné. Většinou po něm nezůstávají žádné stopy. Stejně tak, vzhledem k formě tohoto násilí, probíhá většinou beze svědků. V některých vyhrocených případech mohou být svědky děti. Sexuální násilí zahrnuje znásilnění či vynucování sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby.

1.4 Fáze domácího násilí

Domácí násilí není jednorázovým útokem. Aby se opravdu jednalo o domácí násilí, musí se projevovat dlouhodobě a opakovaně, viz výše. Na druhou stranu to ale neznamená, že pachatel týrá ohroženou osobu neustále. V soužití pachatele a oběti se objevují chvíle, kdy je relativní klid. Dochází ke střídání čtyř různých fází (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, str. 54):

- 1. fáze napětí** – jak už sám název vypovídá, je to fáze, kdy se pomalu zvyšuje napětí mezi pachatelem a ohroženou osobou. Pachatel je většinou podrážděný, žárlivý. Na počátku stojí slovní urážky, nadávky. Oběť může mít v tuto chvíli dokonce pocit, že agresorovi výtky jsou opodstatněné. Snaží se předejít konfliktu.
- 2. fáze násilí** – v této fázi dochází k samotnému útoku na ohroženou osobu. Může být formou psychického teroru, fyzického nebo sexuálního násilí. Stopy po fyzickém násilí jsou viditelné. Oběti (zejména ženy) mívají podlitiny ve tváři, popáleniny, zlomeniny.

3. **fáze usmiřování, líbánek** – útočník si uvědomí, co udělal. Začne projevovat lítost, oběti se omlouvá. Slibuje, že už nikdy k ničemu podobnému nedojde. Oběť pachateli uvěří a dá mu další šanci.

4. **fáze klidu** – toto období je charakteristické tím, že nálada v domácnosti pachatele a ohrožené osoby je neutrální. Násilník se většinou ujistí, že mu nic nehrozí. Po období, kdy sliboval, že už se to nebude opakovat, se situace uklidní.

1.5 Příčiny domácího násilí

Jednoznačné vysvětlení, proč dochází k domácímu násilí, neexistuje. V literatuře se však objevují směry bádání, které se snaží o objasnění příčin vzniku. Jedná se o jednofaktorové a multifaktorové teorie.

1.5.1 Jednofaktorové teorie

Jednofaktorové teorie uvádí Huňková, Voňková a kol. (Huňková, Voňková a kol., 2004 v Střílková a Fryštát, 2009, str. 16):

- Psychologické teorie – shledávají příčinu vzniku domácího násilí v povahových zvláštностech násilníka, v jeho povaze a v jeho osobnosti. Svůj podíl zde nese požívání alkoholu, užívání návykových látek a stres.
- Biologicko-genetická teorie – tato teorie vysvětlovala pouze obecné predispozice k násilnému chování.
- Sociologická teorie – tato teorie jde ruku v ruce s feministickým přístupem, shledává příčinu v uplatňování převahy a moci muže nad ženou.

1.5.2 Mnohofaktorové teorie

K mnohofaktorovým teoriím se v současné době odborníci přiklánějí více, neboť se shodují, že na vzniku příčin domácího násilí se podílí celý komplex faktorů. Nejznámější teorie příčin vzniku domácího násilí popsal americký profesor psychologie, D. G. Dutton (Čírtková, 2001 v Střílková a kol., 2009, str. 17). Jedná se o:

- Makrosystémové příčiny – spatřují důvod vzniku domácího násilí v hierarchii hodnot společnosti, kde je již historicky podmíněno patriarchální smyšlení lidí. Vychází z dominance mužů. Prostředí, kde má muž absolutní moc nad ženou, je živnou půdou pro vznik domácího násilí.
- Exosystémové příčiny – vidí příčinu v sociálním okolí jedince, kdy tohoto jedince ovlivňují jak formální, tak neformální struktury. Jde o konkrétní činitele, kteří mohou přispět ke vzniku domácího násilí. Jedná se např. o nezaměstnanost, úroveň vzdělání, nedostatek financí apod.
- Mikrosystémové příčiny – jde o samotnou rodinu. Uvnitř rodiny můžou vznikat situace, které vedou ke vzniku domácího násilí. Osoby v rodině se velmi dobře znají, ví, jak kdo reaguje v běžných ale i krizových situacích. A zde platí snad víc než kde jinde, že čím víc se lidé znají, tím míň se ovládají. Navíc je rodina tak samostatná jednotka, že se jen těžko koordinuje institucemi zvenčí.
- Ontogenetické příčiny – přihlíží zejména k individuálním charakteristikám pachatele, ale i oběti.

1.6 Mýty a předsudky

Domácí násilí je opředeno spoustou mýtů a předsudků. To bylo v minulosti a v některých ohledech stále ještě je důvodem, proč se o domácím násilí moc nemluví. Lidé mají pocit, že jim nepřísluší hodnotit, co se děje u sousedů. Proto je důležité neustálá edukace veřejnosti. Neboť právě zásah zvenčí může leckdy zachránit život.

Z nejrozšířenějších mýtů a předsudků můžeme uvést tyto (Vitoušová, 2009):

- *Domácí násilí je čistě soukromou záležitostí. Týká se jen rodiny a nikdo nemá právo do toho zasahovat. A to včetně státu a veřejných činitelů. S heslem „co se doma uvaří, to se doma sní“ si často lidé říkají, že jim nepřísluší vměšovat se do těchto záležitostí.*
- *Domácí násilí se vyskytuje jen v některých společenských vrstvách – pravdou ale je, že se nikdy neprokázalo, že by se domácí násilí týkalo jen např. lidí s nižším příjmem či s nižším stupněm vzdělání. Domácí násilí se vykytuje ve všech příjmových skupinách, bez ohledu na vzdělání, náboženství či věk.*
- *Žena chce být týrána svým partnerem, může se zdát, že je v takovém vztahu žena spokojená, možná dokonce ty útoky sama provokuje. Kdyby tomu tak nebylo, tak už s ním přece dávno není. Pravdou je, že člověk, který násilí v rodině nezažil, si nedokáže ani zdaleka představit jak je pro oběť těžké odejít. Často je oběť na násilníkovi finančně závislá, mají spolu děti. Oběť domácího násilí často přeruší veškeré sociální kontakty pod nátlakem násilníka. Nemá se komu svěřit a koho požádat o pomoc.*
- *Za násilí může alkohol. „On je to hrozně hodný člověk, jen když se napije, tak neví, co dělá“. Pravdou ale je, že ne všichni lidé se po požití alkoholu stávají násilníky. Alkohol může být spouštěčem násilí, v žádném případě však nemůže být jeho příčinou.*

2. Aktéři domácího násilí

V této kapitole budu definovat aktéry domácího násilí. Pokud hovoříme o násilí, je zjevné, že na jedné straně vždy bude stát osoba, která se dopouští násilí a straně druhé je osoba, proti které je násilí činěno.

Mezi obětí domácího násilí a pachatelem je vždy velmi blízký osobní vztah, neboť, jak již víme, domácí násilí se vždy odehrává v kruhu blízkých.

2.1 Násilná osoba

Typický profil násilné osoby nelze definovat. V dřívější době se tradovalo, že násilníky jsou jen muži. Čím více se však o domácím násilí hovoří, tím více se ukazuje, že násilnou osobou může být i žena. Není ani výjimkou, že násilí páchají dospívající děti vůči svým rodičům či prarodičům.

Obecně můžeme rozlišovat dva typy násilné osoby. Tím prvním typem je násilná osoba, která má tzv. dvě tváře. V praxi to znamená, že na veřejnosti se násilná osoba projevuje jako velmi milý člověk. Bývá zábavný, vstřícný a ve společnosti oblíbený. Násilným se stává jen v soukromí bytu. To bývá i důvodem, proč oběť domácího násilí nehledá pomoc. V důsledku toho, že lidé zvnějšku znají pachatele jako dobrého člověka, má oběť strach, že jí nikdo neuvěří. Dalším typem je pak násilná osoba, která se chová agresivně i na veřejnosti. Avšak konkrétní důvody, proč je člověk násilný, je těžké definovat. Na vznik násilného chování může mít vliv několik faktorů. Většinou jde o těžké životní situace. Například o ztrátu zaměstnání, finanční obtíže. Násilná osoba bývá frustrovaná. Často je násilí také spojováno s požíváním alkoholu či jiných návykových látek. Pravdou ale je, že tyto jsou

jen spouštěčem násilí, nikoliv důvodem, proč násilí vzniká. Násilnou osobou může být kdokoliv bez ohledu na vzdělání, pracovní či sociální postavení. Z toho vyplývá, že násilnou osobou se může stát kdokoliv, kdo sdílí domácnost s jinou osobou.

Bednářová (Bednářová, Macková, Wünschová & Bláhová, 2009, str. 22) uvádí jisté varovné signály, které mohou upozornit na možnou agresivitu partnera – muže.

- Nadměrná naléhavost, kdy partner partnerku nutí, aby postupovali ve vztahu rychleji než je obvyklé, nebo než je partnerce příjemné. Například trvá velmi brzy na zasnoubení, popřípadě svatbě. Také může naléhat, aby s ním žena vůbec začala vztah, a nenechá se odradit ani několikerým odmítnutím.
- Velká dominance ve vztahu, která se projevuje tím, že partner rozhoduje o všech záležitostech sám, bez porady s partnerkou. Rozhoduje i o soukromých záležitostech partnerky, například o tom s kým se smí stýkat a s kým nikoliv. Zda se smí líčit, co si může oblékat, apod.
- Vnímání žen jako méněhodnotných bytostí nebo pohrdavý vztah k ženám. Muž nepovažuje ženu za rovnocennou partnerku, neuznává názor ženy, to, co žena říká, pro něj není podstatné.
- Narcistické zaměření osobnosti, kdy je partner tak orientovaný sám na sebe, že málokoho dokáže považovat za rovnocenného partnera.
- Extrémní polohy vztahu k vlastní matce, partner svou matku bezmezně miluje, je na ni až nezdravě fixovaný. Nebo právě naopak svou matku vůbec neuznává jako rovnocenného člověka.
- Nadměrná kontrola, která se projevuje tím, že partner potřebuje mít neustálý přehled o tom, co partnerka dělá nebo na co myslí. Pokud se ženou právě není, atakuje ji častými telefonáty. Volá jí pod různými

záminkami, ale ve skutečnosti jen potřebuje mít přehled nad tím, kde žena právě je a co přesně dělá.

- Snaha o pozvolnou izolaci od sociálních kontaktů - partner se snaží partnerku odloučit od přátel i od rodiny. Přesvědčuje ji, že jsou tyto styky pro ni špatné a že on jediný to s ní myslí dobře. Popřípadě ji může bránit i ve volnočasových aktivitách. Posuzuje její kontakty jako pro ni nevhodné.

Mezi další signály, které mohou poukazovat na možné násilné chování u partnera, pak Bednářová (2009, str. 23) uvádí také požívání alkoholu v nadměrné míře nebo užívání drog či jiných návykových látek. Dále pak může být pro ženu výstrahou, pokud má muž špatnou pověst nebo pokud již byl v minulosti trestán za nelegální, zvláště pak za násilnou trestnou činnost. Partner se chová rizikově, což se může projevat například nebezpečnou jízdou autem apod. Partneři, kteří mají sklony k násilí, často také obdivují sílu. Vzhlíží k bojovým sportům nebo sportům, ve kterých je potřeba fyzické zdatnosti. Kromě toho se také partner může vymykat v různých aspektech oproti normě. Může například partnerce vyhrožovat sebevraždou, být nepřiměřeně žárlivý nebo nemá pod kontrolou své emoce, často střídá nálady a nepřiměřeně reaguje na běžné situace. A v neposlední řadě může být signálem, který poukazuje na možnou agresivitu partnera, manipulace.

2.2 Oběť domácího násilí

Obětí domácího násilí se může stát kdokoliv, kdo je násilím ohrožen. Stejně tak, jako nelze určit přesný profil pachatele domácího násilí, nejde určit ani

profil oběti. Oběti domácího násilí se objevují napříč celým spektrem společnosti. Obětí se může stát člověk s nízkým dosaženým stupněm vzdělání, ale stejně tak i člověk s vysokoškolským vzděláním. Mezi lidmi panuje stereotypní představa o tom, že osoba ohrožená domácím násilím je slabá a submisivní (Kotková a kol., 2014, str. 21). To však nemusí být vždy pravdou. Není výjimkou, že oběti domácího násilí jsou velmi úspěšnými osobami v pracovním životě. Často pracují na velmi vysokých pozicích. Typický profil toho, jak vypadá oběť domácího násilí, neznáme. Víme však, které skupiny lidí jsou násilím nejvíce ohroženy.

Nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou **ženy**. Literatura uvádí, že jde o 92 – 98 % (Čech a kol., 2011, str. 6). Na formování osobnosti má největší vliv rodina, ve které člověk vyrůstá. Do dospělého života si přebíráme vzorce chování z dětství. Pokud žena zažila týrání již jako malá, nebo byla svědkem takového chování mezi rodiči, je velká pravděpodobnost, že bude mít v budoucnu problémy v partnerském životě. Tyto ženy mívají snížené sebevědomí.

Děti jsou další skupinou, která je velmi často ohrožená domácím násilím. Děti mohou být přímými oběťmi. Velmi často se však stává, že jsou svědky domácího násilí, které se odehrává mezi jejich rodiči. U dětí mluvíme o syndromu CAN (Child abuse and neglect) – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Domácí násilí má velmi nepříznivý vliv na zdravý vývoj dítěte. A to i v případě, že se násilí odehrává mezi rodiči a dítě ho nikdy nevidělo. Děti jsou velmi citlivé na atmosféru v rodině, a tak většinou vycítí, že něco není v pořádku. Velkým rizikem u dětských obětí je přejímání vzorců chování. Tyto děti mohou násilí považovat za

běžné a zcela přijatelné a v dospělosti se sami mohou stát násilnou osobou nebo obětí domácího násilí.

Dnes už víme, že obětí domácího násilí se může stát i **muž**. Dlouhou dobu se však o mužích jako o skupině, která je ohrožená domácím násilím, vůbec nemluvilo. Je to dáno hlavně tím, že muži už ze své podstaty, neradi mluví o sobě a svých problémech. Takže jen zřídka kdy šli muži se svým trápením ven. Navíc jsou muži považováni za velmi silné osobnosti. V muži vidíme spíše „vůdce smečky“ než oběť. Už od malička jsou chlapci povzbuzováni k tomu, aby neukazovali svou slabost („kluci nebrečí, ..., to jsi chlap?“). Očekává se od nich, že budou nejsilnější, nejrychlejší, nejstatečnější apod. Tato představa o muži se rozhodně neslučuje s mužem jako obětí domácího násilí, ba naopak, je přímo v rozporu.

Senioři jsou také velmi citlivou skupinou osob, které jsou domácím násilím ohroženy. Násilí na seniorech se zpravidla dopouštějí jejich děti či vnoučata. O to je to pro seniory citlivější téma. Ublíží jim někdo, koho celý život milovali. A to se těžko připouští. To je často důvodem, proč senioři nevyhledávají pomoc.

Zdravotně postižení jsou velmi zranitelnou skupinou. Většinou jsou závislí na péči pachatele. Pokud by se někomu svěřili, hrozí, že budou muset změnit pečovatele. Pro postiženou osobu by mohla být změna velmi náročná. To může být důvodem, proč osoby s postižením raději násilí trpí. Často také ani nedokážou správně vyhodnotit situaci a účinně se bránit. Lidé s mentálním postižením nemusí ani jednání násilníka vyhodnotit jako nežádoucí. Oproti tomu osoby zdravotně postižené, např. osoby připoutané na lůžku, nemají zase možnost, jak někam jít pro pomoc. Mluvíme tedy hlavně o zdravotně postižených osobách, které mají natolik sníženou schopnost hybnosti, že nemohou vzít do ruky telefon a přivolat si pomoc nebo obrátit se na někoho,

kdo by jim mohl pomoci. A také, jak už jsem zmínila, tady velkou roli hraje fakt, že osoby zdravotně postižené jsou na svého pečovatele natolik fixované, že si nedovedou představit, že by o něj přišli. I za cenu toho, že musí snášet týrání. Jedním z důvodů může být také fakt, že mají pocit, že svým zdravotním stavem jsou vlastně svému pečovateli na obtíž a toto jednání si zaslouží.

Proč vůbec oběti domácího násilí v takovém vztahu zůstávají? Proč situaci rovnou neřeší odchodem od násilného partnera? Je jisté, že tohle se netýká dětí, které pokud jsou oběti domácího násilí a hlavně, pokud jsou mladšího věku, nemají asi dostatečný přehled o tom, jak by měly svou situaci řešit. V těchto případech je opravdu rozhodující zásah zvenčí. A stejně tak zde nehovořím o lidech zdravotně, či mentálně postižených. Toto jsou dvě specifické skupiny obětí, pro které je velmi složité se z domácího násilí vymanit vlastními silami. Řekla bych, téměř nemožné. V těchto případech je opravdu velmi důležité, aby to, že něco není v pořádku, zpozoroval někdo z jejich okolí. Může se jednat například o učitele, pečovatele, lékaře či sociální pracovníky. To jde ale ruku v ruce s tím, že tyto osoby musí být velmi dobře obeznámeny s problematikou domácího násilí. Musí umět rozeznat náznaky, které jsou vodítkem k tomu, že něco není v pořádku. A také musí umět velmi citlivě, ale věcně tuto situaci řešit.

Oproti tomu ženy, muži nebo senioři se jeví jako skupina obětí, které by mohly zvládnout řešit vzniklou situaci svépomocí. Tak proč v tom zůstávají? Proč si nechají ubližovat? Jedno z vysvětlení podává Bednářová (Bednářová, 2009, str. 17), která uvádí pojem „Stockholmský syndrom“. Stockholmský syndrom vzniká, pokud je oběť odříznuta od okolního světa. Agresor často oběť připraví o všechny sociální kontakty. Oběť je tak izolována a nevidí žádnou možnost pomoci. Navíc, jak už jsem zmiňovala výše, agresor oběť netýrá neustále. Střídají se čtyři fáze, kdy ve dvou z nich je ve vztahu

relativní klid. Za prvé ve fázi 3., tedy usmiřování a ve fázi 4., kterou označujeme jako období klidu. V oběti to může vzbuzovat naději, že už se násilí nebude opakovat. Může mít pocit, že teď už bude jen dobře. Oběť také získává pocit, že násilník nemůže být přece až tak špatný. Vždyť se třeba i omluvil. A pokud má agresor dobrou náladu, může s ním být oběti skutečně i dobře. Oběti v těchto situacích většinou ztrácejí nadhled a neuvědomují si, že ten klid je vlastně jen ticho před bouří. Dalším ze znaků Stockholmského syndromu je, že oběť má tendenci útoky agresora bagatelizovat. Pokud musí někde hovořit o stopách po násilí, které jsou viditelné na jejím těle, většinou si vymyslí nějakou historku, jak se to přihodilo. Jen aby agresora uchránila.

Dalším důvodem, proč oběti zůstávají v partnerském vztahu, ve kterém prožívají násilí, bývají děti. Sama ze svého blízkého okolí znám situaci, kdy agresor vyhrožoval oběti, že pokud od něj odejde, jejich dítě už nikdy neuvidí. A tohle jsou situace, kdy (převážně) žena strpí cokoliv, jen aby o dítě nepřišla.

Neméně podstatným důvodem pak bývá bydlení. Oběť často nedisponuje takovou finanční částkou, aby si ze dne na den mohla zařídit nové bydlení. A to je opravdu velký problém, obzvlášť pokud by oběť chtěla z domácnosti odejít i s dětmi.

A v neposlední řadě. Na začátku každého vztahu je láska. Láska nám většinou dává růžové brýle, přes které nevidíme různé chyby. A ve chvíli, kdy ty brýle sundáme, bývá už „ten vlak příliš rozjetý“ a jen velmi těžko se z něj vystupuje. Obzvlášť, pokud láska k partnerovi přetrvává i přesto, že nám ubližuje.

3. Pomoc obětem domácího násilí v České republice

V této kapitole se pokusím stručně vymezit vznik prvních zákonů a organizací, jejichž cílem je podat pomocnou ruku obětem domácího násilí nebo osobám ohroženým domácím násilím. Pomoc obětem domácího násilí prošla za posledních dvacet let v České republice obrovským vývojem. Z téměř nulového povědomí o tomto problému se stala veřejně známá a zákony řešená záležitost. Zdá se mi ale, že zákonodárství v této oblasti je velmi zmatečné. Domácí násilí se objevuje v několika různých zákonech a celé je to velmi nepřehledné.

3.1 Legislativa

V České republice je domácí násilí stále novým pojmem. Poprvé se domácí násilí dostalo do zákonů v roce 2004. A to jako skutková podstata „týrání osoby ve společném obydlí“ uvedená v trestním zákoníku. Dnes se jedná o §199 týrání osoby ve společném obydlí dle zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Důležitou změnou v této oblasti bylo zavedení tzv. institutu vykázání. Institut vykázání je blíže specifikován v §44 zákona č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Policie tím dostala možnost vykázat násilnou osobu ze společného obydlí na dobu deseti dnů.

Zároveň s těmito legislativními změnami začali v České republice vznikat i intervenční centra na pomoc obětem domácího násilí.

Pojem domácí násilí je ukotven i v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně §751 obsahuje zvláštní ustanovení proti domácímu násilí. Hovoří se zde o tom, že pokud se domácnost, ve které manželé žijí, stane pro jednoho z manželů nesnesitelná z důvodu tělesného či psychického násilí, může soud, na žádost dotčeného manžela, omezit, popřípadě vyloučit, pobyt manžela druhého.

Dále pak zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních zmiňuje „*Předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí*“. Soud může na základě předběžného opatření zajistit, aby odpůrce (pachatel domácího násilí), opustil domácnost i bezprostřední okolí domácnosti. A také, aby se zdržel kontaktování navrhovatele (osoby ohrožené domácím násilím), a stejně tak i sledování či obtěžování navrhovatele.

Důležitým zákonem v této problematice je také zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů. Díky němu lze osobám, které se dopouštějí domácího násilí, tedy agresorům, uložit povinnost navštěvovat vhodný program na zvládnání agrese či násilného chování. Tato pomoc je agresorům nabízena prostřednictvím intervenčních center.

3.2 Akční plán

Úřad vlády České republiky zpracoval *Akční plán prevence domácího násilí a genderově podmíněného násilí na léta 2019-2022*. Tento akční plán vznikl za účelem formulování a zavádění systému opatření na úrovni vlády České republiky. Jeho cílem je prevence a snížení výskytu případů domácího násilí. Zajímavou informací, kterou tento akční plán přináší, je fakt, že Úřad vlády České republiky nechal v roce 2017 vytvořit analýzu, která měla za cíl

vyčíslit ekonomické dopady domácího násilí. V této analýze bylo zjištěno, že celkové náklady tvoří 14,5 miliardy Kč. Je to obrovské číslo, které v sobě však zahrnuje jen částky, které lze spočítat. Tedy částky vydané za dobu pracovní neschopnosti následkem zranění, které bylo způsobeno při domácím násilí. Dále pak výdaje za zdravotnictví – tedy léčba zranění, ale také léčba psychických následků. A také výdaje za trestněprávní a občanskoprávní řízení. Do této částky nejsou započítány výdaje samotných obětí, tudíž toto číslo rozhodně není konečné (Úřad vlády ČR, 2019, str. 5).

3.3 První organizace na pomoc obětem domácího násilí

V České republice se tématu domácího násilí jako první začaly věnovat neziskové organizace. Jednalo se především o Bílý kruh bezpečí a organizaci ROSA. Bílý kruh bezpečí byl registrován u Ministerstva vnitra České republiky v roce 1991 jako občanské sdružení (BKB, 2009). Nadace ROSA prvořadně vznikla jako klub pro osamělé ženy po rozvodu. Psal se rok 1993. Tento klub měl pomoci ženám v řešení nové životní situace. S postupem času se však zjistilo, že ženy se často rozvádí kvůli násilí v manželství nebo se potýkají s násilím během rozvodu. Pro ROSU tohle byla naprosto nová zkušenost. Domácí násilí tehdy nebylo nikde definované, nebylo nikde popsáno. Proto se rozhodli ještě téhož roku založit nadaci ROSA (ROSA, 2014).

Z iniciativy Bílého kruhu bezpečí vznikla v roce 2002 Aliance proti domácímu násilí. Ta se mimo jiné významně zasadila o vznik zákona na pomoc obětem domácího násilí

3.4 Intervenční centra

Intervenční centra jsou zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Intervenční služby pracují na třech úrovních. Pomoc obětem domácího násilí poskytují na základě získání informace o vykázaní osoby ze společného obydlí. Intervenční centrum získává kopii záznamu o vykázaní osoby a nejpozději do 48 hodin od získání tohoto dokumentu nabízí pomoc osobě ohrožené domácím násilím. Dále pak může intervenční centrum kontaktovat přímo osoba ohrožená domácím násilím. Intervenční centrum také pomáhá svědkům domácího násilí. Může se jednat o kohokoliv, kdo ví o domácím násilí ve svém okolí a v intervenčním centru získá rady jak postupovat, aby oběti domácího násilí pomohl.

Empirická část

4. Realizace výzkumu

V předchozích kapitolách jsme si objasnili problematiku domácího násilí z teoretického hlediska. Věnovali jsme se základním znakům domácího násilí, definici domácího násilí i legislativnímu zakotvení domácího násilí v českých zákonech. Následující kapitola se bude věnovat samotnému výzkumu. Výzkum je zaměřen pouze na oblast Zlínského kraje.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je analyzovat, jaké jsou možnosti pomoci pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji.

Dalšími cíli práce pak je zjistit, jak se ve Zlínském kraji proměnila nabídka služeb pro oběti domácího násilí od roku 2008, kdy toto bylo naposledy systematicky zkoumáno (Čubáková, 2008) a jaký je trend ve vývoji počtu případů domácího násilí ve Zlínském kraji.

4.2 Metodologie výzkumu

Výzkum byl realizován formou kvalitativní metody. Tato metoda byla zvolena vzhledem k tomu, že umožňuje lepší pochopení problému. Byla zvolena technika polo-strukturovaného rozhovoru (Miovský, 2006, str. 159). Pro potřeby této práce jsem oslovila všech 19 zástupců sociálních služeb ve Zlínském kraji, jejichž cílovou skupinou jsou osoby ohrožené domácím

násilím. Z těchto oslovených zástupců s rozhovorem souhlasilo šest respondentů. Jeden zástupce mi odpověděl jen písemnou formou. Další čtyři zástupci mě odmítli s tím, že by mi nebyli schopni podat informace k tomuto tématu a odkázali mě na Intervenční centrum ve Zlíně. Zbylých osm zástupců služeb mi na mou emailovou žádost ani přes urgence neodpovědělo. S každým zástupcem jsem si domluvila termín a místo schůzky. Měla jsem předem připravené otázky k rozhovoru. Rozhovor jsem zaznamenávala na audio zařízení. K nahrávání jsem dostala od každého respondenta pasivní souhlas k zaznamenávání rozhovoru. Rozhovory vždy probíhaly v soukromí, přímo v konkrétních zařízeních. Na úvod jsem vždy objasnila téma mé bakalářské práce, a co by mělo být jejím výstupem. Vždy jsem tedy zapnula nahrávací zařízení a upozornila respondenty, že už nahrávám. Poté jsem všechny rozhovory přepsala do tištěné formy.

4.3 Sběr dat

Sběr dat proběhl pomocí polo-strukturovaného rozhovoru se zástupci sociálních služeb v období leden – březen 2020. Dále pak byla použita literatura zabývající se problematikou domácího násilí a také veřejně dostupné statistiky k porovnání dat ve vývoji počtu případů domácího násilí ve Zlínském kraji.

4.4 Analýzy rozhovorů

Nahrané rozhovory jsem v první fázi doslovně přepisovala. Poté jsem všechny rozhovory vytiskla. Přepsané rozhovory byly na 3-6 normostran.

K analýze dat z rozhovoru jsem využila techniku barvení textu dle Miovského (Miovský, 2006, str. 211). Tato technika mi přišla velmi přehledná.

5. Výsledky výzkumu

5.1 Služby pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji

V následující části představím služby, které jsou osobám ohroženým domácím násilím dostupné ve Zlínském kraji. Každá služba bude krátce popsána, pro získání jakéhosi obrazu toho, co od služby může klient očekávat. Zároveň je u všech služeb uveden odkaz na její internetové stránky. Je to z toho důvodu, že internet je v dnešní době tím nejjednodušším způsobem jak se dostat k informacím, které potřebujeme. Nerada bych ale, aby toto vedlo k dojmu, že je to jediný způsob, jak informace o službách získat. Každé z těchto zařízení dělá vše proto, aby jejich služba byla vidět. Snaží se, aby veřejnost měla povědomí o jejich činnosti. Toto se děje například prostřednictvím různých letáčků, které služby rozmisťují na velmi frekventovaná místa. Jsou to například ordinace lékařů, školy, mateřská centra, městské úřady apod. Mgr. Eva Hanuliaková, která působí jako sociální pracovníce v Intervenčním centru Vsetín, k tomuto uvádí „*Snažíme se dávat články do regionálních novin. Dále pak rozmisťujeme letáky na Úřad práce, k různým klinickým psychologům, psychiatrům, na policii, na soud, OSPOD i městské úřady. Snažíme se, aby ta povědomost o nás byla.*“ (E. Hanuliaková, osobní sdělení, 25. 2. 2020)

Pro snazší orientaci rozdělím služby pro oběti domácího násilí podle okresů, které tvoří Zlínský kraj:

- Zlín
- Kroměříž
- Uherské Hradiště
- Vsetín

5.1.1. Zlín

1. Hlavním pilířem pomoci obětem domácího násilí nejen ve Zlíně, ale v celém Zlínském kraji, je Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, p.o. (dále jen „Centrum poradenství“).

Centrum poradenství uvádím záměrně jako první. Jak už jsem uvedla, své služby toto centrum poskytuje v celém Zlínském kraji, své pobočky má tedy ve Zlíně, Kroměříži, Uherském Hradišti a Vsetíně. Výběrem těchto měst se povedlo zasíťovat celý Zlínský kraj. Obšírněji tedy uvedu tuto službu zde a později, v dalších okresech, již budu jen odkazovat k tomuto. Centrum poradenství nabízí svým klientům celkem tři služby, a to:

- Poradenské centrum,
- Intervenční centrum a
- Centrum náhradní rodinné péče.

V této práci se však budeme věnovat jen prvním dvěma, tedy Poradenskému centru a Intervenčnímu centru. Tyto dvě služby totiž mají jako svoji cílovou skupinu i oběti domácího násilí. Intervenční centrum je přímo určené osobám ohroženým domácím násilím.

Centrum poradenství je poskytovatelem sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách podle vyhlášky č. 505/2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

a) Poradenské centrum

Posláním Poradenského centra je poskytnout pomoc lidem v nepříznivé životní situaci. Lidem, kteří řeší osobní, rodinné či vztahové problémy a není v jejich silách řešit tuto situaci svépomocí.

Služby jsou určeny pro rodiny s dětmi, manžele a partnery. Taktéž pro jednotlivce, kteří mají problém nejen v rodinném životě, partnerském soužití, ale i v dalších mezilidských vztazích. Cílovou skupinou jsou také osoby v krizi a děti a mládež ve věku 6-26 let, která jsou ohrožena společensky nežádoucími jevy.

Základní činností poradenského centra je poskytovat sociální, psychologické a právní poradenství. Dále pak poskytuje individuální, párovou a rodinnou terapii, psychoterapii, krizovou intervenci a rodinnou mediaci (CP, 2015).

V poradenském centru pracuje pět sociálních pracovníků, čtyři psychologové a jeden právník. Klienti se mohou objednat buď telefonicky, emailem nebo osobně během konzultačních hodin.

Konzultační hodiny:

Po – Čt 8 :00 – 18:00

Pátek 8:00 – 14:30

b) Intervenční centrum

Jak jsem uvedla výše, intervenční centra vznikla přímo na podporu a pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Intervenční centra v České republice byla založena k 1. lednu 2007. Ve Zlínském kraji stojí v čele Intervenčního centra (a celého Centra poradenství pro rodinné a partnerské vztahy) paní ředitelka Mgr. Jarmila Hasoňová a sociální pracovníce Mgr. Soňa Kubíková. Jejich práci ocenila v rámci mého výzkumu například i paní Mgr. Veronika Halasová, DiS., vedoucí azylového domu Nový domov Otrokovice, která

poukázala na to, že „jsou to dámy na pravém místě a jsou zapálené pro pomoc lidem“ (V. Halasová, osobní sdělení, 25. 2. 2020).

Cílem intervenčního centra je zajistit pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Dalším důležitým cílem intervenčního centra je poskytnout pomoc osobám, které domácí násilí zažívají. Těmto osobám pak pomáhají různými způsoby. Může se jednat o pomoc psychologickou nebo o právní poradenství – intervenční centra mají k dispozici své právníky, kteří zdarma pomáhají klientům například se sepsáním podání k soudu. Intervenční centra pomáhají při vyřizování záležitostí souvisejících s finanční problematikou, s bytovou problematikou či poskytnutím pomoci při péči o dítě. Sociální pracovníci také obětem ohroženým domácím násilím vysvětlují a pomáhají se sestavením bezpečnostního plánu.

V Intervenčním centru pracují tři sociální pracovníce, dva psychologové a jeden právník. Klienti se mohou objednat telefonicky, emailem nebo osobně během návštěvních hodin.

Intervenční centrum funguje ve dvou formách, a to v ambulantní a terénní formě.

Konzultační hodiny – ambulantní forma služby:

Pondělí, středa 8:00 – 17:00

Úterý 8:00 – 18:00

Čtvrtek 8:00 – 15:00

Pátek 8:00 – 14:30

Konzultační hodiny – terénní forma služby:

Pondělí 12:00 – 16:00

Úterý 14:00 – 17:00

Středa 9:00 – 12:00

Pátek 8:00 – 11:00

Klientům je také k dispozici pohotovostní telefonní linka, na kterou se mohou obrátit v případě krizové situace a to v sobotu, neděli a ve státní svátky v čase od 9:00 do 17:00 hod.

c) Centrum náhradní rodinné péče

Centrum náhradní rodinné péče poskytuje pomoc a podporu rodinám s dítětem v náhradní rodinné péči. Jejich snahou je napomáhat rodinám tak, aby byl podpořen zdravý vývoj dětí v náhradní rodině a návrat k rodině biologické.

O službách Centra poradenství se lidé mohou dozvědět velmi snadno pomocí internetu. Centrum poradenství má velmi pěkné, přehledné internetové stránky, na kterých se lidé dozvědí vše potřebné, včetně všech kontaktů jak na pracoviště Zlín, tak na pracoviště v Kroměříži, Uherském Hradišti a Vsetíně (CP, 2015).

2. Charitní domov pro matky s dětmi v tísní Zlín

Azylové domy jsou zřizovány dle § 57 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Jedná se o pobytovou službu, která poskytuje pomoc osobám v krizi, rodinám s dětmi a obětem domácího násilí.

Charitní azylový dům Zlín má k dispozici 31 lůžek, respektive 10 bytových jednotek. Služba je poskytována za úhradu. Ceny za službu se pohybují v rámci několika desítek korun za den (Charita Zlín, 2020).

Hlavním posláním azylového domu je poskytnutí ubytování na přechodnou dobu. Klienti mohou přečkat určitý čas, zpravidla ne víc jak půl roku,

v bezpečném prostředí a získat tak podporu k začlenění zpátky do běžného života.

3. Občanská poradna STROP

Občanská poradna nenabízí svou pomoc primárně osobám ohroženým domácím násilím. Nicméně svými službami mohou být nápomocni i těmto osobám. Občanská poradna nabízí svým klientům pomoc v orientaci v právních a jiných dokumentech. Dále pak v oblastech sociálních dávek, důchodů, dluhů, exekucí, ale také v rodinných vztazích, sousedských vztazích, apod. Nicméně svými znalostmi právě v zákonech a předpisech mohou osobám ohroženým domácím násilím poskytnout pomoc v této oblasti a taktéž je mohou nasměrovat k další pomocné službě, která je pro toho kterého klienta vhodná (STROP, 2007).

4. Azylový dům Nový domov Otrokovice

Azylový dům je pobytovou službou zřízenou dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Azylový dům je určen nejen matkám a jako jediný i otcům s dětmi, a to s cílem poskytnout těmto osobám bezpečné zázemí v době nepříznivé životní situace, která je způsobená i domácím násilím.

V současné době je však u rodin velký problém s finanční gramotností. Vedoucí azylového domu Nový domov Otrokovice Mgr. Veronika Halasová, Dis., k tomuto říká, že *„Azylové domy byly původně zřízeny právě pro oběti domácího násilí, nebo i pro osoby, které přišli i z jiných důvodů, například z důvodu rozpadu rodiny o bydlení. Dnes jde ale převážně o ekonomické důvody, rodina neumí hospodařit s penězi a v důsledku toho přijde o nájem nebo o městské bydlení a tím pádem obsadí místa v azylovém domě“* (V. Halasová, osobní sdělení, 25. 2. 2020).

Azylový dům disponuje 20 lůžky, respektive 5 bytovými jednotkami (Charita Otrokovice, 2020). Délka pobytu v azylovém domě je zpravidla max.

šest měsíců. Služba je poskytována za úhradu. Denní sazba za pobyt je v případě dospělé osoby 100 Kč, za děti 70 Kč a 130 Kč za dospělou osobu bez dítěte (těhotnou ženu).

5. Linka SOS Zlín

Linka SOS je registrovaná sociální služba zřízena dle §55 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Linka SOS je jedinou linkou tohoto typu ve Zlínském kraji.

Linka SOS poskytuje své služby osobám v krizi. Mezi těmito osobami samozřejmě mohou být i oběti domácího násilí. Pokud se tedy na tuto linku dovolá oběť domácího násilí, poskytnou pracovníci linky této osobě pomoc formou krizové intervence a následně odkazují na Intervenční centrum. O službách Linky SOS se veřejnost může dozvědět prostřednictvím Katalogu sociálních služeb, webových stránek linky a také formou letáčků, které jsou umístěny v ordinacích psychologů, psychiatrů, ve školách apod. (I. Majtnerová, osobní sdělení, 18. 2. 2020)

Linka SOS funguje nepřetržitě, 24 hodin denně. Klient může zavolat na telefonní číslo linky anebo ji kontaktovat pomocí emailu či internetové poradny.

5.1.2. Kroměříž

V Kroměříži je osobám ohroženým domácím násilím dostupná služba

1. Poradenského centra a

2. Intervenčního centra, z Centra poradenství s hlavním sídlem ve Zlíně, viz výše.

Mimo to jsou dále dostupné:

3. Azylový dům pro ženy a matky s dětmi – Charita Kroměříž

Azylový dům je zřízen dle §57 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Cílem azylového domu je zajistit ubytování na přechodnou dobu, za účelem překlenutí nepříznivé životní situace a následného návratu zpět k běžnému životu. Azylový dům v Kroměříži má k dispozici 62 lůžek, tedy 23 bytových jednotek. Azylový dům se svou činností snaží o postupné zvyšování samostatnosti a nezávislosti klientů na sociální službě. Služby azylového domu jsou poskytovány za úhradu. Cena za pobyt se pohybuje v rámci několika desítek korun za den (Charita Kroměříž, 2020).

5.1.3. Uherské Hradiště

V Uherském Hradišti je osobám ohroženým domácím násilím taktéž dostupná služba

1. Poradenské centrum a
2. Intervenční centrum, z Centra poradenství z hlavním sídlem ve Zlíně, viz výše.
3. Azylový dům pro matky s dětmi Uherský Brod

Azylový dům poskytuje své služby matkám s dětmi nebo těhotným ženám. Cílem služby je poskytnout ženám ubytování na přechodnou dobu. V tomto zařízení je klientům k dispozici 9 bytových jednotek. Služba je poskytována za úhradu. Ceny za službu se pohybují stejně jako v ostatních azylových

domech, v rámci několika desítek korun za den (Charita Uherský Brod, 2020).

4. Azylový dům Petrklíč Uherské Hradiště

Azylový dům Petrklíč je určen obětem domácího násilí, osobám bez přístřeší, osobám v krizi a rodinám s dětmi. Azylový dům přijímá výhradně ženy. Azylový dům, stejně tak jako jiné azylové domy, nabízí svým klientům ubytování na přechodnou dobu. Pomáhá svým klientům překlenout nepříznivou životní situaci. Svými službami se snaží situaci stabilizovat a postupně zlepšovat tak, aby se postupně klienti zcela osamostatnili. Zařízení disponuje 9 bytovými jednotkami. Služba je poskytována za úhradu. Cena za samotnou nebo těhotnou ženu činí 120 Kč na den, ubytování za dospělou osobu (matku) 90 Kč na den a za dítě 60 Kč na den. Délka pobytu zpravidla nepřesahuje jeden rok (Petrklíč, 2016).

5.1.4. Vsetín

Ve Vsetíně jsou pobočky jak

1. Poradenského centra, tak
2. Intervenčního centra, z Centra poradenství s hlavním sídlem ve Zlíně, viz výše.

A dále:

3. Azylový dům Vsetín

Posláním azylového domu je pomoci lidem v nepříznivé životní situaci, převážně spojené se ztrátou bydlení, a podporovat k návratu do běžného života. Své služby poskytují osobám bez přístřeší, obětem domácího násilí,

lidem, kteří nedovedou řešit svou aktuální životní situaci nebo těm, kteří žijí v nevyhovujících podmínkách. Azylový dům přijímá ženy a matky s dětmi. Celková kapacita tohoto zařízení je 18 lůžek. Služba je poskytována za úhradu (Azylový dům Vsetín, 2002).

4. Azylový dům pro matky s dětmi Valašské Meziříčí

Azylový dům je určen pro těhotné ženy, pro matky s dětmi a pro ženy, které usilují o svěřeni dětí do své péče. Cílovou skupinou jsou převážně ženy ohrožené domácím násilím a ženy, které přišly o bydlení. Azylový dům disponuje 40 lůžky, respektive 12 bytovými jednotkami. Azylový dům svými službami pomáhá klientkám při hledání nového bydlení, při zajištění sociálních dávek ale také při výchově dětí, péči o domácnost apod. Služba je poskytována za úhradu. Denní sazba za matku činí 100 Kč, za dítě 70 Kč a za těhotnou ženu 130 Kč (Charita Valašské Meziříčí, 2020).

5. Občanská poradna Vsetín

Občanská poradna nabízí služby svým klientům dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. A i přesto, že osoby ohrožené domácím násilím nejsou jejich cílovou skupinou, dovedou tyto osoby nasměrovat na ostatní služby, které jsou lidem k dispozici. Zároveň také mohou být těmto osobám nápomocni v rámci orientace v sociálních dávkách, sociální pomoci, v rodinných a partnerských vztazích, popřípadě také v základní právní úpravě České republiky. Jedná se o bezplatnou službu. Do poradny se lze objednat telefonicky anebo osobně. Bez objednání mohou klienti přijít v pondělí 9:00 – 11:30 hod a ve středu 13:30 – 16:00 hod (VKCI, 2020).

6. Poradenské centrum Zebra Slavičín

Poradenské centru Zebra nabízí své služby převážně osobám v krizi, osobám ohroženým domácím násilím ale také jejich blízkým osobám, které by chtěli poskytnout pomoc. Dále pak rodinám s dětmi a seniorům. Pomoc svým klientům zde zajišťují sociální pracovníci, k dispozici mají však i externí právní pomoc. Poskytují terapeutické a psychologické poradenství, mediaci, terapii a také krizovou intervenci. Pracovníci poradenského centra se orientují v síti sociálních služeb a tak dovedou své klienty navést na služby, které jsou pro ně vhodné a mohou jim být nápomocné v řešení jejich nepříznivé životní situace. Jedná se o neplacenou službu (Kampak, 2009) Služby jsou poskytovány ambulantní a terénní formou na dvou pracovištích – Slavičín a Valašské Klobouky.

Konzultační hodiny pro ambulantní formu služby:

Pondělí a čtvrtek 12:00 – 17:00 (pracoviště Valašské Klobouky)

Úterý 14:00 – 18:00 (pracoviště Slavičín)

Středa 12:00 – 17:00 (pracoviště Slavičín)

Konzultační hodiny pro terénní formu služby:

Pondělí 15:00 – 17:00 (Slavičín)

Středa 15:00 – 17:00 (Valašské Klobouky).

7. Poradna Rožnov

Poradna se sídlem v Rožnově pod Radhoštěm je určená dětem a mládeži ohroženým společensky nežádoucími jevy, obětem domácího násilí, osobám v krizi a také rodinám s dětmi. Smyslem této služby je poskytnout pomoc a

poradenství osobám v nepříznivé životní situaci a to například tím, že lidem pomáhají se sepsáním návrhu k soudu, dále mohou pomoci při hledání dočasného ubytování – tedy například mohou pomoci vyhledat azylové bydlení, zjistit aktuální kapacitu ubytování, zda mají volné místo apod. Také mohou například nabídnout svým klientům doprovod při jednání na úřadech apod. Služba je poskytována bezplatně (Poradna Rožnov, 2017).

Konzultační hodiny:

Pondělí a středa 8:00 – 17:00

Úterý a čtvrtek 8:00 – 15:00

Pátek 8:00 – 12:00

5.2. Změny ve službách pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji za posledních 10 let

Ve Zlínském kraji je tedy nyní (v roce 2020) celkem 19 služeb pro oběti domácího násilí, které jsou však podle svého typu zastoupeny nerovnoměrně.

Podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, totiž můžeme vybrat a klasifikovat sociální služby, které svým charakterem mohou být použity při pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Jsou to:

- a) Sociální poradenství (dle §37 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).
- b) Telefonická krizová pomoc (dle §55 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).
- c) Azylové domy (dle §57 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

- d) Intervenční centra (dle §60a zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).
- e) Krizová pomoc (dle §60 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

V následující části uvedu přehledný soupis služeb, tak, aby bylo možné velmi jednoduše zjistit, jakým počtem jsou tyto služby ve Zlínském kraji zastoupeny a zda došlo v posledních 10 letech k nějakým změnám v této oblasti.

a) Sociální poradenství

Tuto službu ve Zlínském kraji poskytují:

- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Zlín;
- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Kroměříž;
- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Uherské Hradiště;
- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Vsetín;
- Poradenské centrum Zebra Slavičín;
- Poradna Rožnov;
- Poradna STROP Zlín,

tedy celkem 7 subjektů.

b) Telefonická krizová pomoc

Tuto službu ve Zlínském kraji poskytuje pouze:

- Linka SOS Zlín.

c) Azylové domy

Tuto službu ve Zlínském kraji poskytují:

- Charita Zlín – Charitní domov pro matky s dětmi v tísni Zlín;
- Charita Otrokovice – Azylový dům Nový domov Otrokovice;
- Charita Kroměříž – Azylový dům pro ženy a matky s dětmi;
- Charita Uherský Brod – Azylový dům pro matky s dětmi;
- Azylový dům Petrklíč Uherské Hradiště;
- Azylový dům Vsetín;
- Charita Valašské Meziříčí – Azylový dům pro matky s dětmi Valašské Meziříčí,

tedy celkem 7 subjektů.

d) Intervenční centra

Tuto službu ve Zlínském kraji nabízejí:

- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Zlín;
- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Kroměříž;
- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Uherské Hradiště;
- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Vsetín,

tedy celkem 4 subjekty.

e) Krizová pomoc

Krizová pomoc ve smyslu §60 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v současné době ve Zlínském kraji schází. Služba krizové pomoci ve formě krizového lůžka je služba, která ve Zlínském kraji opravdu chybí. Mgr. Jarmila Hasoňová k tomuto uvádí „Je období, kdy krizová lůžka chybí víc a je

období, kdy jejich potřebu necítím. Nějaká krizová lůžka jsou například na oddělení LDN, ale to je nedostatečné, oni to mají v podstatě obsazené svými pacienty. To vnímám jako velký deficit. Co se v Zlínském kraji změnilo, je nová služba, je relativně mladá a to je vznik krizové pomoci, ta je ale cílená na ohrožené děti.“ (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020) Na otázku, zda je něco, co by paní Mgr. Jarmila Hasoňová ve Zlínském kraji změnila v rámci řešení problematiky domácího násilí, uvedla následující „Chtěla bych mít možnost tady a teď někomu nabídnout krizové lůžko.“ (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020). Ke stejnému tématu uvedla Mgr. et Mgr. Martina Nováková, psycholožka Centra poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, toto „Krizová lůžka, která by byla vhodná pro včasný zásah, kdy oběť nemá kam jít, chybí, na to hodně apelujeme.“ (M. Nováková, osobní sdělení, 2. 3. 2020). Mgr. Soňa Kubíková sdílí stejný názor a říká: „Krizové lůžko není v celém Zlínském kraji, v Olomouci je nejbližší. O to už x let žádáme. Ve Zlíně je jen ZDVOP (pozn. autora: ZDVOP – Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc) pro děti, ale pokud tam umístíme dítě, co potom s tou maminkou?“ (S. Kubíková, osobní sdělení, 28. 2. 2020)

5.3. Vývoj v letech 2008 – 2020

V roce 2008 bylo ve Zlínském kraji celkem 20 služeb pro osoby ohrožené domácím násilím. V současné době je k dispozici 19 služeb, tedy na počet o jednu službu méně. Což by vybízelo ke konstatování, že nedošlo k žádné změně. Nicméně, ve složení služeb podle jejich typů, jsou změny, ke kterým došlo, více patrné. Viz následující tabulka.

Tabulka 1 - Porovnání služeb pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji 2008-2020

Druh sociální služby	Počet těchto služeb ve Zlínském kraji	
	2008	2020
Sociální poradenství	11	7
Telefonická krizová pomoc	1	1
Azylové domy	7	7
Krizová pomoc	0	0
Intervenční centra	1	4

Zdroj: Čubáková, 2008; vlastní pozorování.

V jednotlivých kategoriích sociálních služeb tedy došlo mezi roky 2008 a 2020 k následujícím změnám:

V roce 2008 bylo ve Zlínském kraji 11 služeb sociálního poradenství (Čubáková, 2008). Vidíme tedy, že jejich počet se snížil. Je to způsobeno tím, že některé ze služeb sociálního poradenství za tuto dobu, více než deseti let, změnilly svou cílovou skupinu. V mnoha případech se služby zaměřily na ekonomickou problematiku. Tedy pomáhají svým klientům v otázkách financí, zadlužení, apod. I přes úbytek je počet služeb stále dostačující. K počtu center sociálního poradenství neměl výhrady ani jeden z respondentů, které jsem oslovila.

Co se týče linky telefonní krizové pomoci, ta je ve Zlínském kraji jen jedna. Linka SOS ve Zlíně v nynější podobě, funguje již od roku 1998 s jedinou změnou a to, že se v roce 2017 stala samostatnou příspěvkovou organizací. Zřizovatelem Linky SOS je Zlínský kraj. (I. Majtnerová, osobní sdělení, 18. 2. 2020)

Azylových domů bylo v roce 2008 ve Zlínském kraji 7, počet je tedy neměnný. Co je ale problémem, je nedostatečná kapacita azylových domů. Podle Mgr. et Mgr. Martiny Novákové pobytové služby ve Zlínském kraji jednoznačně chybí. (M. Nováková, osobní sdělení, 2. 3. 2020) S tím souhlasí i Mgr. Jarmila Hasoňová, která dodává *„Na azylové domy se náhled trochu změnil. Dřív brali jen ženu s dítětem, ale my jsme se ptali, a co muži? Ted' už jsou výjimky, kde berou i muže s dětmi. Problém je ale se seniory, azylové domy zpravidla nepřijímají nad 64 let, a pokud člověk není naprosto soběstačný, tak nám ho nikdy nevezmou.“* (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020)

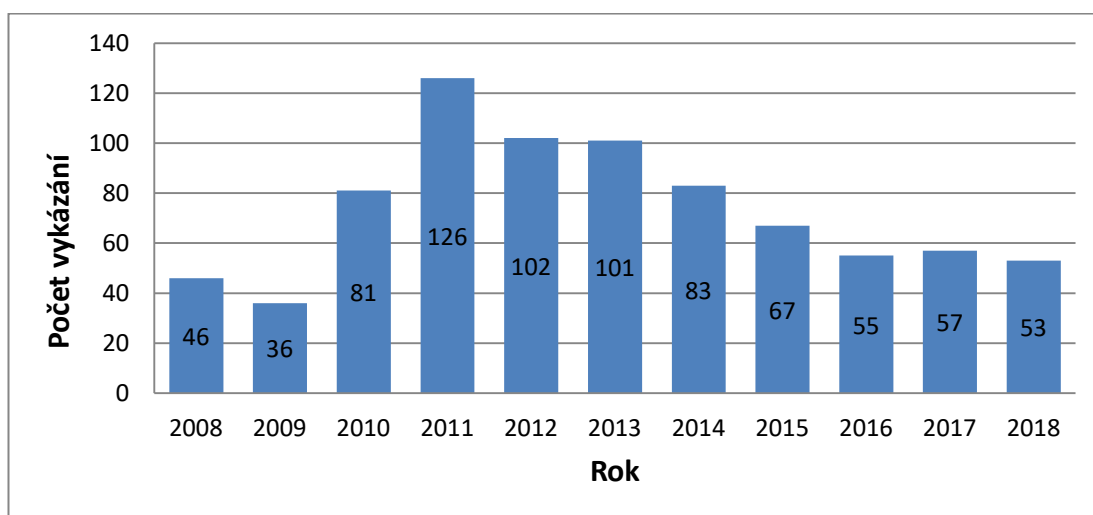
Krizová pomoc, ve formě krizového lůžka, jak už jsem psala výše, ve Zlínském kraji schází. Paní Mgr. Jarmila Hasoňová, ředitelka Centra poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, mi v rámci výzkumu sdělila, že po této službě volají již velmi dlouho. (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020) Je otázkou, proč se na tento problém ještě nikdo nezaměřil. Pro srovnání mohu uvést například Olomouc, kde tato služba funguje (Charita Olomouc, 2020).

Intervenční centra byla zřízena k 1. lednu 2007 a to tak, že v každém kraji musí být jedno. Od 1. 1. 2012 však došlo k navýšení poboček intervenčního centra a to do Kroměříže, Uherského Hradiště a Vsetína. K navýšení došlo především z kapacitních důvodů, kdy pro pracoviště ve Zlíně bylo již náročné zajišťovat službu po celém Zlínském kraji (S. Kubíková, osobní sdělení, 28. 2. 2020). Zde tedy za posledních deset let došlo k nárůstu služeb z již zmíněné jedné na čtyři.

5.4. Vývoj počtu případů domácího násilí ve Zlínském kraji

Podle dostupných statistik lze uvést vývoj počtu vykázaní Policií České republiky. Statistická data jsou dostupná od roku 2007, tedy od roku, kdy došlo k uzákonění institutu vykázaní. Nicméně, z důvodu zachování porovnání situace za posledních 10 let, což je cílem této práce, využívám a zveřejňuji data jen za období 2008-2018. Ideální by bylo rozpětí let 2009-2019. Bohužel, v době psaní této práce nebyly statistiky za rok 2019 od Policie ČR dostupné. Všechna statistická data jsou získaná z veřejně dostupných statistik Policie ČR (Policie ČR, 2019).

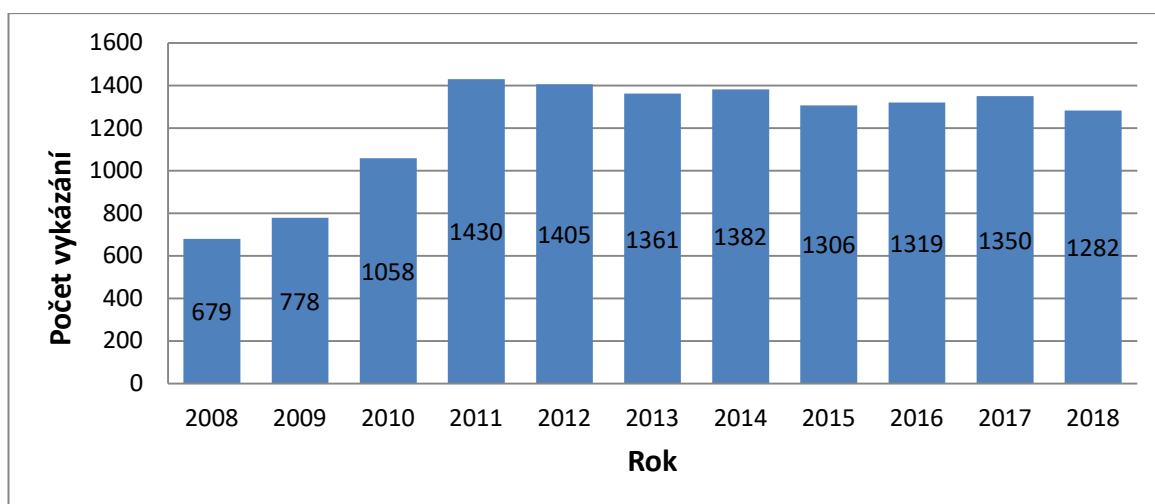
Graf 1: Statistika vykázaní dle Policie ČR - Zlínský kraj

Zdroj: Policie ČR, 2019

Dále je pak uveden graf, podle počtu vykázaní, které zveřejnila Policie ČR, v celé České republice.

Graf 2: Statistika vykázaní dle Policie ČR – Česká republika

Zdroj: Policie ČR, 2019

Z grafu je patrné, že nejvyšší počet vykázaní Policií České republiky bylo v roce 2011, konkrétně to bylo 126. Nejnižší počet vykázaní pak byl v roce 2009, kdy došlo jen k 36 vykázaní Policií České republiky. V posledních třech letech můžeme pozorovat, že počty vykázaní jsou velmi podobné, konkrétně v roce 2016 to bylo 55 vykázaní, v roce 2017 pak 57 vykázaní, v roce 2018 došlo k 53 vykázaní. Jsou to na první pohled velmi kladné výsledky. Jeví se to jako relativně ustálený jev, tedy může dojít k dojmu, že situace ohledně domácího násilí se ve Zlínském kraji zlepšuje a dochází k úbytku výskytu tohoto společensky nežádoucího jevu.

Nicméně z výzkumu, který jsem provedla s respondenty, kteří pracují v oblasti sociální práce a jejich cílovou skupinou jsou i oběti domácího násilí vyšlo najevo, že to není tak úplně pravda. Počet vykázaní Policií České republiky se sice snižuje, faktický počet případů domácího násilí se ale nesnižuje. Je to dáno tím, že spousta lidí, převážně tedy žen, nechce kontaktovat Policii ČR. Důvodem, proč tomu tak je, může být to, že přivolání Policie ČR osoby ohrožené domácím násilím cítí jako velký krok. Je to situace, kdy přivoláním Policie ČR vzbudí pozornost ve svém okolí, sousedé

postřehnou, že Policie ČR přijela, začne se rozebírat, co se u dotyčné rodiny děje apod. Spousta osob ohrožených domácím násilím není k tomuto kroku připravena. Pro tyto osoby bývá často příjemnější anonymní kontakt v některé již ze zmíněných služeb. Mgr. Eva Hanuliaková, sociální pracovnice Intervenčního centra Vsetín, k tomuto dodává: *„Podle našich záznamů, které vedeme, je trend, že čím nižší je počet osob, kde dojde k vykázání Policií ČR, tím víc nám raketově narůstá počet nízkoprahových klientů (klientů, kteří službu vyhledají sami). Takže z celkového pohledu bych řekla, že případů je víc.“*

(E. Hanuliaková, osobní sdělení, 20. 2. 2020). Stejný názor sdílí i Mgr. Soňa Kubíková, která situaci hodnotí následovně: *„Od roku 2010 jsme pozorovali nárůst případů, poté došlo k poklesu a ten je nyní stabilní. Ale to mluvíme o poklesu vykázání Policií ČR. Oproti tomu ale sledujeme nárůst nízkoprahových klientů. To je dáno i tím, že pokud je Policie ČR přivolána k nějakému incidentu, ale nemá dostatek podkladů k vykázání, tak ohroženým osobám předávají kontakt na nás a oni nás pak vyhledají.“* (S. Kubíková, osobní sdělení, 28. 2. 2020). K vývoji počtu případů domácího násilí ve Zlínském kraji navíc dodává Mgr. Jarmila Hasoňová, že na počet osob ohrožených domácím násilím, které vyhledají pomoc má vliv i působení masmédií, udává, že: *„Vývoj v počtu klientů jde ve vlnách, pokud se problematika domácího násilí objeví například v nějakém seriálu, máme nárůst klientů.“* (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020). Zároveň paní Mgr. Jarmila Hasoňová uvádí že: *„Hodně pomáhá, když vystoupí nějaká veřejně známá osobnost se svým příběhem, protože to osmělí ty ostatní. Uvidí, nejsem v tom sám, ono se to děje všude.“* (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020).

5.5 Služby pro agresory

Tato práce je zaměřena především na oběti domácího násilí, na služby, které jim Zlínský kraj poskytuje, zda jsou dostatečné a jestli případů domácího násilí ubývá či přibývá. Nicméně, bylo by velmi zajímavé, kdyby bylo do hloubky prozkoumáno i téma agresorů. K tomuto tématu mě napadá spousta otázek a bylo by skvělé, kdyby se někdo takového výzkumu chopil a na tyto otázky našel odpověď. Jak by služba pro agresory měla vypadat? Kdo by tuto službu zprostředkoval? Není na místě, aby nějaká forma terapie pro násilné osoby byla uzákoněna? Neměli by agresori, kteří jsou z domácnosti vykázáni Policií ČR, mít povinnost následné léčby?

Z rozhovorů s respondenty vyšlo najevo, že o podobnou službu by opravdu měli zájem. Mgr. et Mgr. Martina Nováková by například větší podíl práce s agresory uvítala. Nicméně je si vědoma, že toto téma je ve Zlínském kraji teprve tzv. v plenkách (M. Nováková, osobní sdělení, 2. 3. 2020). Mgr. Jarmila Hasoňová k tomuto uvádí: *„Co se týče služeb pro agresory, je toto ve Zlínském kraji velice tristní, de facto žádné tady nejsou. Co se občas stane a jsem za to velmi ráda, je, že k nám do poradny přijde muž, který se třeba sám sebe lekne, jak se zachoval např. vůči své partnerce. To jsou ale světlé výjimky, je jich hrozně málo. Od roku 2007, kdy vznikla Intervenční centra, tvrdím, že je třeba uzákonit nějakou pomoc pro agresory. Dokud jim někdo nenařídí, že musí absolvovat nějakou terapii, tak asi chodit nebudou. Nicméně intervenční centrum by mělo zůstat takovým hájemstvím obětí, kde se budou cítit bezpečně, aby sem mohli přijít a nemuseli se bát“* (J. Hasoňová, osobní sdělení, 28. 2. 2020).

Z toho je tedy zřejmé, že služby agresorům by intervenční centra podávat neměla. Toto zařízení by mělo zůstat výhradně pro oběti domácího násilí. Oběti domácího násilí často pocit bezpečí zažívají málokde. Intervenční centrum by mělo být místo, kde pocit bezpečí budou pociťovat vždy. Pokud

by se však na chodbách měli potkávat s agresory, kteří dochází na terapii, asi by to pocitu bezpečí moc nepřidalo. Tyto služby by tedy měly být striktně rozděleny. Mgr. Lenka Oravcová uvádí, že by také vznik služeb pro agresory uvítala, zároveň ale dodává, že *„je potřeba se zaměřit i na ošetření dětí, které v domácnosti s domácím násilím vyrůstají, a poskytnout jim dlouhodobější péči formou terapie“* (L. Oravcová, osobní sdělení, 2. 3. 2020).

Závěr

Z výsledků výzkumu můžeme vyvodit závěr, že počet služeb pro osoby domácího násilí ve Zlínském kraji je dostatečný. Co však dostatečné není, je kapacita azylových domů a to, že v kraji chybí tzv. krizové lůžko. Jako vedlejší poznání, které z tohoto výzkumu vzešel, je fakt, že ve Zlínském kraji není žádná služba pomoci pro agresory. Toto zjištění by se mohlo stát námětem pro další výzkum. V České republice je několik organizací, které poskytují pomoc agresorům. Nejbližší Zlínskému kraji je například organizace Persefona, která se nachází v Jihomoravském kraji (Persefona, 2015).

Počet případů domácího násilí je dle oficiálních statistik stabilní, nicméně z provedeného výzkumu vyšlo najevo, že:

- Čím víc klesá počet vykázaní Policíí ČR, tím narůstá počet osob, které nějakou formu sociální služby na pomoc obětem domácího násilí kontaktují osobně, jako tzv. nízkoprahoví klienti.
- Na počet osob ohrožených domácím násilím, které využijí nějaké služby pro oběti domácího násilí, mají velký vliv masmédiá.

Poslední nezodpovězenou otázkou zůstává: Proč k domácímu násilí dochází? V procesu bádání a výzkumu jsem zjistila, že myslet si, že najdu odpověď na tuto otázku, bylo velmi naivní. Na tuto otázku asi nedovede odpovědět nikdo z nás. Avšak je jedna možnost, jak počet případů domácího násilí snížit. Tou cestou je práce s dětmi. Tato činnost by mohla probíhat například formou besed ve školách. Musíme dětem ukázat, že násilí v rodině není v pořádku. Mělo by se v co největší míře zabránit tomu, aby děti přebíraly špatné vzorce od rodičů a tím do budoucna snížit počet případů domácího násilí na minimum.

Literatura a zdroje

Azylový dům Vsetín (2002). [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.azylovydum.cz/>.

Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P. & Bláhová, K. (2009). *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus.

Bílý kruh bezpečí (2007). *O nás*. [online]. Citováno 14. března 2020. Dostupné z <https://www.bkb.cz/o-nas/projektova-cinnost/strucna-historie-bileho-kruhu-bezpeci/>

Centrum poradenství (2015). [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.centrum-poradenstvi.cz/>.

Čech, O., Podhorská, R., Tamáš Otásková, J., Šímová, A. & Zimmelová, P. (2011). *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia,

Čírtková, L., Vitoušová, P. a kol. (2007). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada.

Čubáková, S. (2008). *Domácí násilí a možnosti pomoci ve Zlínském kraji*. (Bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Charita Kroměříž (2020). *Služby*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.kromeriz.charita.cz/sluzby/azylovy-dum-pro-zeny-a-matky-s-detmi/>.

Charita Olomouc (2020). *Služby*. [online]. Citováno 20. března 2020. Dostupné z <https://www.olomouc.charita.cz/nase-sluzby/lide-v-krizi/>.

Charita Otrokovice (2020). *Služby*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.otrokovice.charita.cz/sluzby/novy-domov-otrokovice/>.

Charita Uherský Brod (2020). *Služby*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.uhbrod.charita.cz/kontakty/?s=azylovy-dum-pro-matky-s-detmi-v-tisni-uhersky-brod>.

Charita Valašské Meziříčí (2020). *Služby*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <http://www.valmez.charita.cz/sluzba/azylovy-dum-pro-matky-s-detmi>.

Charita Zlín (2020). *Služby*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.zlin.charita.cz/adresar/?s=azylove-ubytovani-pro-dospese-s-detmi#directory-detail>.

Kampak (2009). *O KamPaku?*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.dokampaku.cz/o-kampaku/>.

Kotková, M. a kol. (2014). *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea.

Matoušek, O., Kolářková, J. & Kodymová, P. (2005). *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál.

Matoušek, O. a kol. (2013). *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál.

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.

Persefona (2015). *Komu pomáháme*. [online]. Citováno 30. března 2020. Dostupné z <https://www.persefona.cz/osoba-s-potizemi-se-br-zvladanim-agrese>

- Petrklíč (2016). *Kdo jsme*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <http://www.petrklicuh.cz/index.php/kdo-jsme>
- Policie ČR (2019). *Informační servis*. [online]. Citováno 20. března 2020. Dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-a-institut-vykazani.aspx>
- Poradna Rožnov (2017). [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://poradnaroznov.webnode.cz/>
- ROSA (2014). *Historie organizace*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <https://www.rosa-os.cz/home/historie-nasi-organizace/>
- Strop (2007). *O nás*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z http://www.strop-zlin.cz/obcanska_poradna.php?id=1
- Střílková, P. & Fryštát, M. (2009). *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing.
- Ševčík, D., Špatenková, N. & kol. (2011). *Domácí násilí*. Praha: Portál.
- Špatenková, N. a kol. (2011). *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada.
- Úřad vlády ČR. (2019). *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí 2019-2020*. [online]. Citováno 16. února 2020. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>.
- Vitoušová, P. (2009). *Domácí násilí. Informace a praktické rady pro ohrožené osoby*. Praha: Bílý kruh bezpečí.
- VKCI (2020). *O nás*. [online]. Citováno 15. března 2020. Dostupné z <http://www.vkci.cz/poradna/o-nas/>

Wings program INC. [online]. Citováno 16. února 2020. Dostupné z <https://wingsprogram.com/understanding-domestic-violence/>.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016 Sb., zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Porovnání služeb pro oběti domácího násilí ve Zlínském kraji 2008-2020	50
--	----

Seznam grafů

Graf 1: Statistika vykazání dle Policie ČR - Zlínský kraj	52
Graf 2: Statistika vykazání dle Policie ČR – Česká republika	53